

УДК [330.322:316.42](7/8)(4)

О. М. Костюк, д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

Я. І. Мозговий, аспірант кафедри міжнародної економіки
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ: ОСНОВНІ ТРЕНДИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ПРАКТИЦІ

В статті розглянуто питання соціально-відповідальних інвестицій. Аналізується динаміка та основні тенденції розвитку соціально-відповідальних інвестицій в США та ЄС.

Ключові слова: соціально-відповідальні інвестиції, США, ЄС.

Постановка проблеми. Останнім часом соціально відповідальні інвестиції (СВІ) значно зросли в популярності серед інвесторів по всьому світу. СВІ поєднують фінансові цілі інвесторів з їхнім бажанням вносити свій внесок у вирішення соціальних, етичних та екологічних проблем. Адже саме за допомогою інвестиційної сфери ефективно забезпечується баланс між соціальною справедливістю та економічною ефективністю. Навіть фінансова криза не змогла знівелювати стрімкі темпи розвитку СВІ. В той час як традиційні інвестиції під професійним управлінням показували мінімальний ріст в 1-2 відсотки, соціально-відповідальні інвестиції продовжували стрімко зростати на 10-20 %.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення корпоративних соціальних інвестицій займалися такі зарубіжні вчені як Р. Спаркс, К. Дж. Коутон, П. Остхоф, М. С. Парпорт та інші, що розглядали у своїх роботах теоретичні аспекти та історію виникнення і розвитку СВІ. Те саме можна сказати і про роботи вітчизняних та російських дослідників таких, як С. З. Мошенський, К. Б. Бахтарьова та інші, що займалися питаннями вивчення СВІ у світовій та вітчизняній практиці. Однак, не зважаючи на існуючі наукові напрацювання в цій

області, не достатньо приділено уваги актуальній ситуації та основним тенденціям розвитку ринку СВІ.

Мета статті полягає у вивченні актуальної ситуації та визначенні головних тенденцій розвитку ринку СВІ в США та ЄС.

Виклад основного матеріалу. Деякі дослідники розрізняють таке поняття, як соціальні інвестиції, що означають вкладення коштів в об'єкти соціальної сфери. Дане поняття відрізняється від соціально відповідальних інвестицій, які полягають у прийнятті інвестиційних рішень, що ґрунтуються не лише на фінансових міркуваннях, а враховують і те, у що саме будуть інвестовані кошти, які мають бути наслідки для навколишнього середовища, місцевої громади та суспільства загалом, а також враховують соціальну свідомість.

Соціально відповідальними інвесторами можуть бути як окремі особи, так і інституції: компанії, університети, лікарні, фундації, державні і приватні пенсійні фонди, неприбуткові та релігійні організації.

Наразі переважна більшість соціально відповідальних інвесторів це інституційні інвестори. Незважаючи на те, що деякі інституційні інвестори мають на меті отримання швидкого прибутку, більшість з них шукають стабільного прибутку від «довгих» інвестицій.

Тому вони зацікавлені в довгостроковій прибутковості компаній у своїх інвестиційних портфелях, а отже, мають стимул займатися стратегічним корпоративним менеджментом і акцентувати увагу на інноваційних компаніях з хорошим керівництвом. Соціально-відповідальне інвестування враховує фінансові потреби інвесторів, а також вплив інвестицій на суспільство [4].

Поняття соціального інвестування сягає своїм корінням у давнину: ще у біблійні часи в законі було викладено директиви про етичне інвестування. Сучасний розвиток соціально відповідальних інвестицій бере початок з 60-х років ХХ століття, а після гучних техногенних

катастроф ХХ століття основна увага соціальних інвесторів приділяється питанням охорони навколишнього середовища [1].

Інвестиційні рішення приймаються на основі корпоративних звітів, класифікацій соціальних та економічних показників компаній, котрі складають рейтингові агентства, а також індексів сталого розвитку (DowJonesSustainabilityIndex, FTSE4GOOD). Індокси сталого розвитку вказують на те, що інвестори більше цінують компанії, котрі меншою мірою піддаються соціальним, екологічним або етичним ризикам.

Кількість інвестиційних фондів, що вкладають кошти в соціально відповідальний бізнес, зростає, хоча все ще становить лише частку від загального обсягу керованого капіталу.

Тенденція у сфері фондів соціально відповідальних інвестицій полягає в переході від негативного відсіву об'єктів інвестування (виключення тютюну, алкоголю, зброї) до позитивного відбору, за якого інвестори підтримують підприємства, що виготовляють або використовують екологічно безпечні продукти чи виробничі технології. Багато методів відбору враховують міжнародні норми й стандарти (Керівництво ОЕСР для транснаціональних компаній, Декларація прав людини, принципи Міжнародної організації праці) [4].

В Україні за 5 років розвитку соціальних ініцітив бізнесу більшість компаній ще не звикли до термінів соціально-відповідальні інвестиції та корпоративна соціальна відповідальність. Експерти вважають, що для просування КСВ потрібні серйозні стимули, одним з яких можуть стати інвестори.

Що ж стосується США, то за 15 років (1995-2010) СВІ під професійним управлінням збільшились з 639 млрд. дол. США до понад 3,07 трлн. дол. США, що становить зростання на 380%. За той самий період весь обсяг інвестицій під професійним управлінням зріс з 7 трлн дол. США до 25,2 трлн. дол. США, тобто на 360% [3].

Цікаво, що за весь період світової кризи обсяг всіх активів під професійним управлінням залишався приблизно на одному рівні, тоді як фонди СВІ зросли в своїх обсягах. За кілька останніх років активи в СВІ росли швидше, ніж вся інвестиційна галузь. Так, за три роки з початку 2007 до початку 2010 року у період, коли основні фондові індекси знижувалися та обсяг активів під професійним управлінням зріс мен, ніж на 1 %, активи під управлінням фондів СВІ зросли на 13%. Як результат такого росту – кожний восьмий доллар під професійним управлінням в США інвестується з урахуванням соціальних, екологічних чи етичних факторів. Загальна динаміка ринку СВІ в США наведена в таблиці 1 [3].

Таблиця 1 – Динаміка СВІ в США, млрд дол. США

Метод інвестування	Рік							
	1995	1997	1999	2001	2003	2005	2007	2010
Відбір за соціо-етико-екологічними факторами	162	529	1,479	2,01	2,143	1,685	2098	2512
Вплив акціонерів	473	736	922	897	448	703	739	1497
Інвестиції в спільноту	4	4	5	8	14	20	25	41,7
Змішані стратегії	-	(84)	(265)	(592)	(441)	(117)	(151)	(981)
Усього	639	1185	2159	2323	2164	2290	2711	3069

Серед основних тенденцій та факторів розвитку ринку СВІ в США можна виділити наступні:

- професійні компанії з управління активами все частіше включають соціальні, екологічні та політичні фактори в інвестиційний аналіз у зв'язку з високим попитом на такі продукти серед приватних та інвестиційних інвесторів;

- на ринку з'являються нові продукти та фонди (особливо серед фондів, що включені в торги на біржах, фондів альтернативних інвестицій і фондів відповідальних інвестицій), що пропонують інвестиції з врахуванням соціальних, екологічних і політичних факторів;

- особливо актуальними є «зелені» інвестиції;

- ряд прийнятих в 2009-2010 роках законодавчих актів підвищили стандарти розкриття інформації про корпоративні соціальні стратегії.

Європейський ринок СВІ продовжує невпинно зростати. З 2007 до початку 2010 року обсяг активів під управлінням практично подвоївся з 2,7 трлн Євро до 5 трлн Євро. Тобто щорічний ріст обсягів ринку складав 37% [2].

Не дивлячись на світову фінансову кризу, ринок СВІ за розглянутий період показував значно вищі темпи росту у порівнянні зі звичайним фондовим ринком (див. рис. 1).

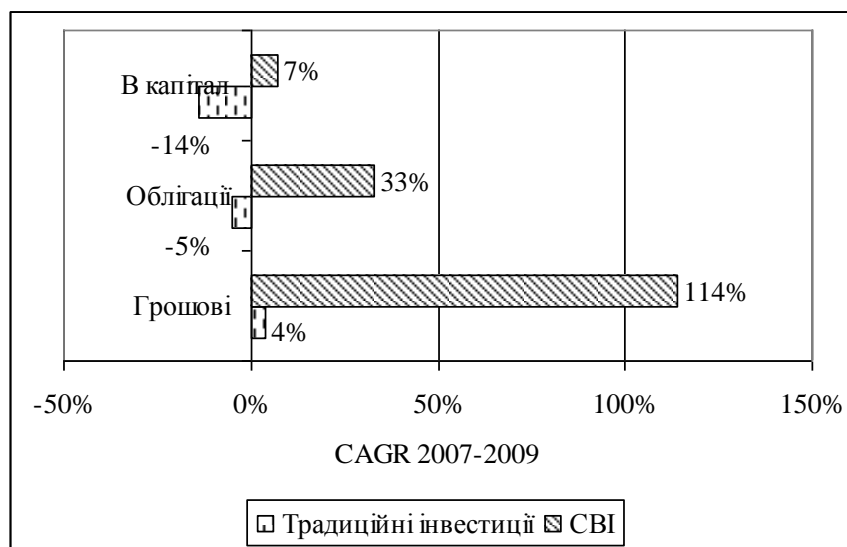

Рисунок 1 - Ріст обсягів ринку СВІ, де

- CAGR - Compound Annual Growth Rate – Сукупний середньорічний темп росту інвестицій протягом певного періоду.

Відповідно до оцінок European Fund and Asset Management Association (EFAMA), загальний обсяг ринку активів в управлінні, в ЄС, в 2008 році склав приблизно 10 трлн Євро з урахуванням росту обсягів цього ринку у середньому на 8,4 % на рік, можна вважати, що доля ринку СВІ складає приблизно 10% ринку активів в управлінні [2].

На європейському ринку СВІ переважно працюють інституціональні інвестори, їх доля складає 92% усього ринку. Особливо це характерно для

країн з розвиненим ринком СВІ: Нідерланди, Великобританія, Швейцарія, Франція і скандинавські країни. Рис. 2 відображає головні типи інституціональних інвесторів європейських фондів СВІ.

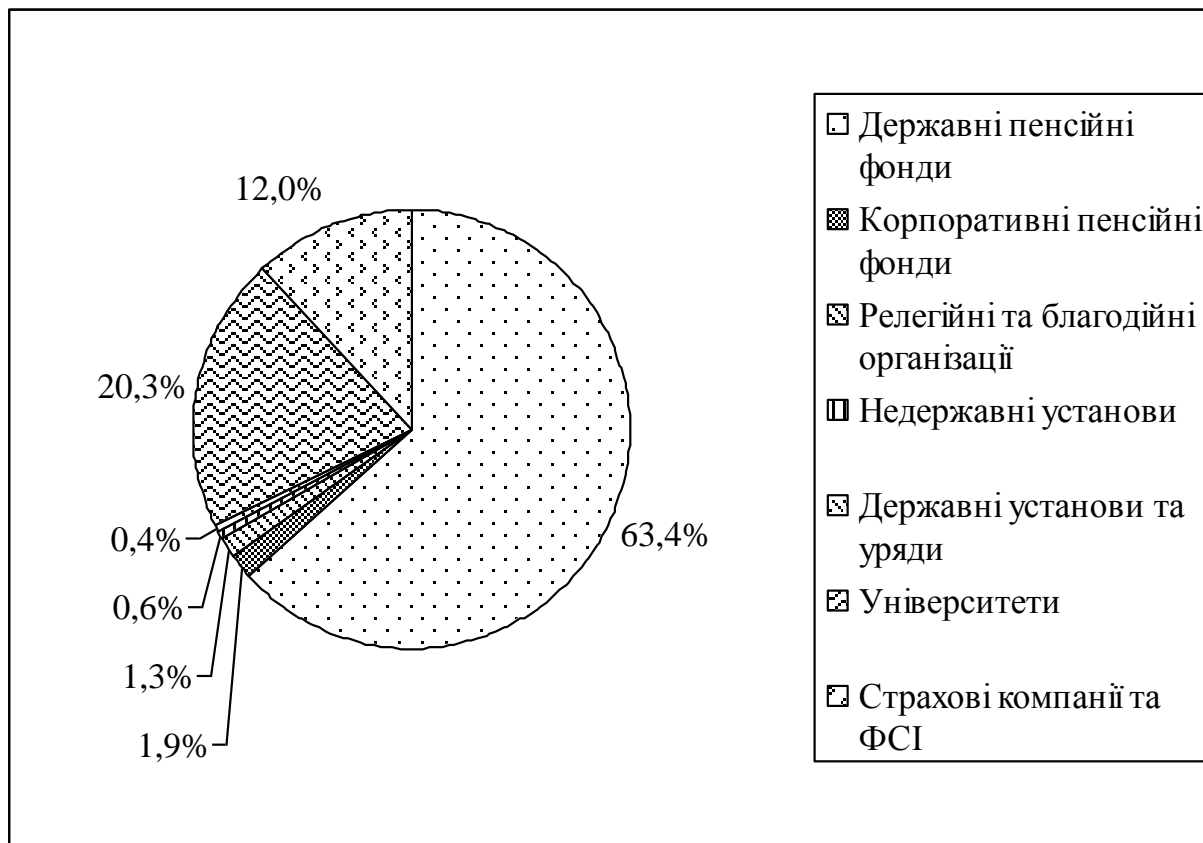

Рисунок 2 – Типи інституціональних інвесторів на Європейському ринку, за рівнем активів у СВІ

Державні пенсійні фонди займають лідируючі позиції по СВІ, за ними слідує інверситети та страхові компанії. Інші інституціональні інвестори займають значно менші частки ринку. Хоча по прогнозам у найближчому майбутньому корпоративні пенсійні фонди планують значно збільшити власні соціально-відповідальні інвестиції.

Що стосується географічного розміщення СВІ, то, як видно з рис. 3, переважна більшість (85%) соціально-відповідальних інвестицій здійснюється в Європейські компанії (з яких тільки 10% здійснюються на відповідних внутрішніх ринках). Особливо це характерно для інвесторів з

Нідерландів (91%), Іспанії (83%) та Франції (74%). Інвестиції в азіатські країни, разом з Японією, становлять 3% від загального обсягу, а країни, що розвиваються у сукупності отримують 6% інвестицій переважно від скандинавських країн та Франції (див. рис. 3).

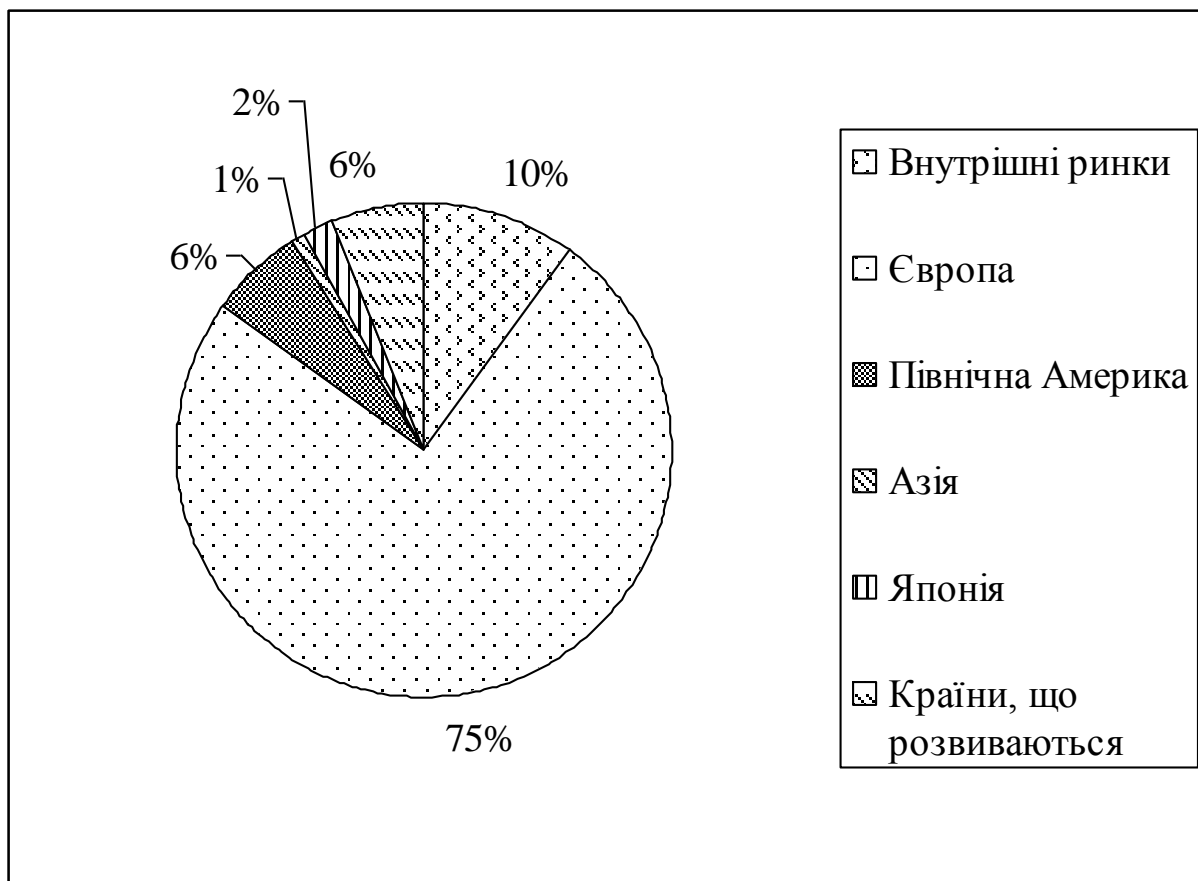

Рисунок 3 – Географічне розміщення СВІ європейських інвесторів

Надалі прогнозується ріст активів соціально-відповідального інвестування. Цьому сприяють і тенденції розвитку нормативно-правової бази європейських держав. Так, наразі 8 країн мають специфічні вимоги по розміщенню активів пенсійних фондів, що зобов'язують їх враховувати соціальні, етичні, екологічні та інші фактори у своїх інвестиціях. Ще в ряді країн планується прийняти подібні закони. Окрім того, постійно ростуть вимоги щодо прозорості нефінансової звітності комерційних організацій.

Висновки. Соціально-відповідальне інвестування набирає все більше обертів як в США та і в країнах Європи. Так, в США обсяги

соціально-відповідальних інвестицій становлять 3,07 трлн дол. США, в ЄС – 5 трлн Євро. Розвиваючись значними темпами вже зараз СВІ стали займати значну долю ринку цінних паперів – практично кожний восьмий доллар під професійним управлінням в США інвестується з урахуванням соціальних, екологічних чи етичних факторів, в ЄС – кожний десятий. Тенденція у сфері фондів соціально відповідальних інвестицій полягає в переході від негативного відсіву об'єктів інвестування (виключення тютюну, алкоголю, зброї) до позитивного відбору, за якого інвестори підтримують підприємства, що виготовляють або використовують екологічно безпечні продукти чи виробничі технології.

Список літератури

1. ABC of the main instruments of Corporate Social Responsibility 2004 [Electronic resource] // European Commission Directorate-General for Employment and Social Affairs. - Режим доступу : http://www.bmask.gv.at/cms/site/attachments/4/3/5/CH0113/CMS1218196434160/csr_abc%5B1%5D.pdf
2. European SRI Study 2010 Revised edition [Electronic resource] // Eurosif. - Режим доступу : http://www.eurosif.org/images/stories/pdf/Research/Eurosif_2010_SRI_Study.pdf
3. Report on Socially Responsible Investing Trends in the United States 2010 [Electronic resource] // Social Investment Forum Foundation. – Режим доступу : <http://ussif.org/resources/research/documents/2010TrendsES.pdf>
4. Socially Responsible Investing Top 10 Frequently Asked Questions and Answers [Electronic resource] // Social Investment Forum Foundation. - Режим доступу : http://ussif.org/resources/factsheets_resources/documents/10mediaquestions_FINAL.pdf

Summary

The article describes main issues of the Socially Responsible Investments. Dynamics and main tendencies of the socially responsible investments in the EU and the USA are analyzed.